

Construirea unei teologii biblice

LECTIA
PATRU

CONTURURI ALE
TEOLOGIEI BIBLICE A
NOULUI TESTAMENT

THIRD MILLENNIUM

MINISTRIES

Biblical Education. For the World. For Free.

Pentru materiale video, suporturi de curs și alte resurse, vizitați Third Millennium Ministries la adresa thirdmill.org.

© 2012 by Third Millennium Ministries

Toate drepturile rezervate. Fără permisiunea scrisă a editurii Third Millennium Ministries, Inc., P.O. Box 300769, Fern Park, Florida 32730-0769, nicio porțiune din această publicație nu poate fi reprodusă în scopuri comerciale, în nicio formă și prin niciun mijloc, cu excepția unor citate scurte în vederea recenziei, comentariului sau studiului.

Dacă nu există alte precizări, toate citatele biblice sunt din Sfânta Scriptură – Biblia versiunea Dumitru Cornilescu revizuită. Copyrightul Bibliei Cornilescu © 1924 aparține British and Foreign Bible Society (Societatea Biblică pentru Răspândirea Bibliei în Anglia și Străinătate). Copyrightul © 2010 ediției revizuite în limba română aparține Societății Biblice Interconfesionale din România, cu aprobarea British and Foreign Bible Society.

DESPRE THIRD MILLENNIUM MINISTRIES

Înființată în 1997, Third Millennium Ministries este o organizație creștină nonprofit care furnizează **educație biblică gratuită în întreaga lume**. Ca răspuns la nevoia tot mai mare de formare biblică judicioasă a liderilor creștini de pe mapamond, noi creăm o programă de seminar multimedia ușor de folosit, finanțată prin donații, în cinci limbi de mare circulație (engleză, spaniolă, rusă, chineză mandarină și arabă) și o distribuim gratuit celor care au cea mai mare nevoie de ea, mai cu seamă liderilor creștini care nu au acces la educația tradițională sau nu și-o pot permite. Toate lecțiile sunt scrise, concepute și produse intern și sunt similare ca stil și calitate celor de pe History Channel[®]. Această metodă originală și eficientă pentru formarea liderilor creștini s-a dovedit foarte eficece în întreaga lume. Am câștigat Premiul Telly pentru o producție video remarcabilă în domeniul educației și utilizării animației, iar programa noastră este folosită în prezent în peste 150 de țări. Materialele Third Millennium apar sub formă de DVD-uri, materiale tipărite, *streaming* pe internet, transmisie televizată prin satelit și emisiuni de radio și televiziune.

Pentru informații suplimentare despre lucrarea noastră de slujire și pentru a afla cum vă puteți implica, vă rugăm să vizitați <http://thirdmill.org>.

Cuprins

I. Introducere	1
II. Orientare	2
A. Dubla revelație	2
B. Structuri teologice	3
1. Structuri de nivel redus	3
2. Structuri de nivel mediu	4
3. Structuri de nivel complex	4
C. Dezvoltări diacronice	5
1. Caracterul diacronic	6
2. Obstacole	6
3. O noua direcție	7
III. Dezvoltări în escatologie	8
A. Escatologia tradițională	9
B. Vechiul Testament	10
1. Adam	10
2. Noe	10
3. Avraam	11
4. Moise	11
5. David	12
C. Escatologia creștină timpurie	15
1. Iudaismul primului secol	15
2. Ioan Botezătorul și Isus	16
IV. Escatologia Noului Testament	18
A. Importanța	18
B. Cristologia	20
1. Teologia sistematică	20
2. Teologia biblică	21
C. Soteriologia	22
1. Teologia sistematică	22
2. Teologia biblică	23
V. Concluzie	25

Construirea unei teologii biblice

Lecția patru

Contururi ale teologiei biblice a Noului Testament

INTRODUCERE

Am un prieten care a cumpărat o carte veche de la un anticariat, s-o citească într-o călătorie lungă. Mi-a spus că mai mult de o săptămână romanul jerpelit pe care-l ținea în mână i-a fost un tovarăș apropiat în călătorie; pur și simplu, nu putea să se oprească din citit. I-am spus că, probabil, i-a plăcut foarte mult cartea spectivă. La care el a răspuns: „Da, mi-a plăcut, dar când am întors ultima pagină am văzut că, de fapt, cineva o rupsese. Am fost foarte dezamăgit, pentru că abia când am ajuns acasă și am cumpărat alta am aflat cum s-a terminat povestea.” Bănuiesc că este foarte neplăcut să-ți faci timp să citești o carte bună și, când ajungi la sfârșit, să descoperi că lipsește ultima pagină.

În multe privințe, același lucru este valabil și în cazul Bibliei. Putem să învățăm multe din citirea părților de început ale Bibliei, fără să știm însă cum se termină. Dar, dacă nu studiem și partea de la sfârșit a Bibliei, Noul Testament, e ca și cum n-am citi ultima pagină a unui roman. Vechiul Testament ridică întrebări, probleme și speranțe ale căror răspunsuri, soluții și împliniri se găsesc la sfârșitul Scripturilor, în Noul Testament.

Aceasta este a patra lecție din ciclul, Construirea unei teologii biblice. Am intitulat-o „Contururi ale teologiei biblice a Noului Testament”. În cadrul ei, vom vedea unele din caracteristicile esențiale ale teologiei biblice dinspre partea finală a cărții Scripturii, apogeul revelației lui Dumnezeu în Noul Testament.

Să ne amintim pe scurt ce am învățat în acest ciclu de lecții. Am observat faptul că creștinii au avut tendința să adopte trei strategii de bază în exegeza sau interpretarea Scripturii: analiza literară, care abordează Biblia ca pe un portret literar conceput să sublinieze anumite perspective teologice, analiza tematică, ce privește Biblia ca o oglindă ce reflectă interesele și întrebările noastre tradiționale și contemporane, și analiza istorică, care tratează Biblia ca pe o fereastră spre evenimentele istorice pe care le descrie. Într-o oarecare măsură folosim întotdeauna toate cele trei genuri de abordare atunci când citim Scripturile, dar disciplina teologiei biblice tratează Biblia mai ales ca o fereastră cu accent pe analiza istorică a Scripturilor, în special asupra implicării lui Dumnezeu în evenimentele istorice prezentate în Biblie. Din acest motiv am definit disciplina teologiei biblice astfel:

Teologia biblică este reflectarea teologică ce decurge din analiza istorică a lucrărilor lui Dumnezeu relatate în Scriptură.

Teologia biblică se concentrează asupra relatărilor biblice legate de implicarea lui Dumnezeu în istorie și trasează concluzii pentru teologia creștină în urma acestor evenimente.

În ultimele două lecții din această serie, am văzut modul în care teologii biblici abordează Vechiul Testament. În această lecție, ne vom ocupa de contururile teologiei biblice în Noul Testament. După cum vom vedea, există multe asemănări între felul în care teologia biblică abordează cele două testamente, dar există și diferențe semnificative.

Lecția noastră se va concentra pe trei aspecte principale. Mai întâi vom face o orientare privitoare la subiectului nostru. Apoi vom analiza dezvoltarea învățării Bibliei privitoare la escatologie sau vremea sfârșitului, element esențial în teologia biblică a Noului Testament. În al treilea rând, vom vedea modul în care teologii biblici au abordat escatologia Noului Testament. Să începem printr-un studiu al orientării de bază asupra subiectului nostru.

ORIENTARE

Una din cele mai bune căi pentru a atinge esența teologiei biblice a Noului Testament este să o comparăm și să o punem în contrast cu ceea ce am învățat în această serie despre teologia biblică a Vechiului Testament. Mai întâi ne vom uita la faptul că teologia biblică a ambelor Testamente este interesată de dubla revelație a lui Dumnezeu. Apoi vom vedea cum înțeleg ambele discipline ceea ce noi am numit structuri teologice. În fine, vom studia felul cum acestea au urmărit dezvoltările diacronice. Să privim mai întâi la dubla revelație.

DUBLA REVELAȚIE

Vă amintiți că Dumnezeu S-a descoperit pe Sine în Vechiul Testament în două moduri principale: revelația prin lucrări și prin cuvinte. Acest concept al revelației duble caracterizează și teologia biblică a Noului Testament. Pe de-o parte, Noul Testament prezintă mai multe lucrări ale revelației lui Dumnezeu, precum lucrarea săvârșită de Hristos pe pământ, și lucrarea Duhului Sfânt în Biserica primară. De asemenea, vestește lucrările lui Dumnezeu ce vor avea loc în viitor, precum revenirea glorioasă a lui Hristos. Pe de altă parte, Noul Testament prezintă și revelații ale cuvântului asociate cu lucrări ale lui Dumnezeu: Dumnezeu Tatăl a vorbit, Hristos, de asemenea, a vorbit, și câteodată îngerii și oamenii au revelat prin Duhul Sfânt Cuvântul lui Dumnezeu.

De aceea, narațiunile Noului Testament prezintă atât lucrarea, cât și cuvintele lui Isus, ale apostolilor și ale altor creștini, pentru că Dumnezeu Se revelează pe Sine prin acțiunile și cuvintele lor. Lucrul acesta este valabil nu numai pentru textele narrative ale Noului Testament, ci și pentru epistole. Ele se referă ocazional sau fac aluzie la lucrările lui Dumnezeu în numele copiilor Săi și prezintă Cuvântul lui Dumnezeu adresat poporului Său.

Vă amintiți că teologii biblici ai Vechiului Testament au atras, de asemenea, atenția asupra asocierilor temporale ale revelațiilor prin lucrare și cuvânt. Unele lucrări ale lui Dumnezeu au fost urmate de revelația ulterioară prin cuvânt, unele au fost simultane cu aceasta, pe când altele au fost precedate de ea.

Teologii biblici au arătat că Noul Testament conține și el toate cele trei tipuri de revelație prin cuvânt. Evangheliile consemnează faptul că Dumnezeu a vorbit prin cuvintele lui Isus pentru a reflecta lucrările Lui anterioare. De asemenea, prezintă momente în care învățăturile lui Isus au explicat simultan lucrările Lui, precum și

momente când Isus prevestește lucrări viitoare. Același lucru poate fi spus și despre autorii și personajele din cărțile Faptele Apostolilor și Apocalipsa, precum și despre epistolele nou-testamentare. De-a lungul Noului Testament, Dumnezeu S-a revelat prin intersectarea lucrărilor și cuvintelor Sale.

Ca și omologii lor vechi-testamentari, teologii biblici ai Noului Testament atrag atenția asupra dublei maniere în care S-a revelat Dumnezeu. Teologia biblică a Vechiului și a Noului Testament sunt amândouă concentrate pe revelația lucrărilor și cuvintelor lui Dumnezeu.

STRUCTURI TEOLOGICE

Pe lângă faptul că se focalizează asupra revelației prin lucrare și cuvânt a lui Dumnezeu, teologia biblică a Vechiului și Noului Testament împărtășește idei similare cu privire la structurile teologice. Vă amintiți că teologii biblici ai Vechiului Testament au identificat perspectivele teologice prin observarea multitudinii de situații în care revelația lui Dumnezeu prin lucrare și prin cuvânt se intersectează. Ei au acordat atenție interconexiunilor logice dintre ceea ce a făcut și ce a zis Dumnezeu. Aceste structuri variază de la aranjamente foarte reduse la foarte complexe, iar teologii biblici ai Noului Testament au remarcat că același gen de structuri teologice se găsesc și în Noul Testament.

Urmând modelul discuțiilor noastre anterioare despre teologia Vechiului Testament, vom aborda trei nivele ale structurilor teologice în teologia Noului Testament: prima, un exemplu de structuri de nivel redus, apoi un exemplu de structuri de nivel mediu și, în al treilea rând, un exemplu de structuri de nivel complex. Să prezentăm mai întâi structurile teologice de nivel redus în Noul Testament.

Structuri de nivel redus

Structurile teologice de nivel redus apar în Noul Testament prin intersectări logice relativ simple ale revelației divine. Cuvântul divin explică lucrările lui Dumnezeu; anumite lucrări ale lui Dumnezeu clarifică semnificația cuvintelor Sale. Diferite revelații prin lucrare se conectează logic, de asemenea, diferite revelații prin cuvânt se intersectează unele cu altele. Când aceste structuri logice apar la scară mică, ele formează ceea ce am numit structuri teologice sau perspective de nivel redus.

Ca ilustrație, Matei povestește în 2:1-12 cum lucrarea lui Dumnezeu, la nașterea lui Isus, se intersectează cu acțiunile și cuvintele magilor dintre Neamuri. Nașterea lui Isus a fost anunțată în lume prin apariția unei stele pe cer. Magii au înțeles că acea stea anunța nașterea unui nou rege și au petrecut mai multe luni, posibil chiar doi ani, urmărind steaua în căutarea noului împărat. Când, în final, au ajuns la copilul Isus, I s-au închinat. Istorisirea lui Matei reprezintă o perspectivă coerentă asupra adevăratei semnificații teologice a nașterii lui Isus: Isus era mult așteptatul împărat al Israelului, căruia acești oameni dintre Neamuri I s-au închinat.

În același timp, în Matei 2:16-18, evanghelistul creează o altă structură teologică, observând intersecția logică dintre evenimentul nașterii lui Isus și acțiunile și cuvintele împăratului Irod. Magii i-au spus lui Irod când s-a născut Mesia și sfătuitoarii lui i-au spus că Vechiul Testament a prezis că se va naște în Betleem. În încercarea de a-L ucide pe pruncul Isus, Irod poruncește să fie uciși toți băieții mai mici de doi ani din Betleem. Matei povestește apoi moartea groaznică a lui Irod în urma judecății lui Dumnezeu.

Intersecția prezentată de Matei dintre aceste acțiuni și cuvinte creează o structură teologică ce arată spre o altă perspectivă a nașterii lui Isus: Isus era mult așteptatul împărat al lui Israel pe care Irod căuta să-l distrugă. În povestirea lui Matei, aceste două seturi de structuri teologice formează un contrast izbitor, contribuind la o temă ce apare de mai multe ori în cartea sa. Reacția lui Irod la nașterea lui Isus prefigurează faptul că mulți din Israel îl vor respinge pe Isus ca Mesia, cel trimis lor, și vor căuta chiar să-L omoare. Prin contrast, reacția magilor la nașterea lui Isus prefigurează faptul că mulți dintre Neamuri vor primi pe împăratul promis evreilor și se vor închina Lui cu dedicare și bucurie.

După ce am văzut câteva structuri teologice de nivel redus din Noul Testament, să analizăm și câteva exemple din ceea ce putem numi structuri teologice de nivel mediu.

Structuri de nivel mediu

Când lărgim perspectiva, pentru a include structuri teologice de nivel redus multiple, observăm adeseori că acestea formează concepte teologice mai largi și mai complexe. Una dintre cele mai importante structuri teologice de complexitate medie ține de rânduiala legământului în teologia Noului Testament.

De exemplu, numim cărțile de la Evanghelia după Matei până la Apocalipsa lui Ioan „Noul Testament”. Aici cuvântul „testament” este sinonim cu „legământ”. Numim această porțiune a Bibliei Noul Testament, tocmai pentru că este asociată cu Noul Legământ prezis de profeții Vechiului Testament. Unii din profeții Vechiului Testament au prorocit că, după întoarcerea lui Israel din exil, Dumnezeu va face un legământ final cu poporul. Isaia 54:10 și Ezechiel 34:25 și 37:26 vorbesc despre acesta ca fiind „legământul păcii”. Ieremia 31:31 se referă la același legământ ca fiind „un nou legământ”.

Structurile teologice de nivel mediu asociate cu noul legământ au un rol foarte important în teologia Noului Testament. Vă amintiți că am văzut faptul că legămintele din Vechiul Testament organizau mare parte din teologia Vechiului Testament în termenii dinamicii bunăvoinței divine, a loialității umane și a consecințelor - binecuvântări și blesteme. Tot cam în același fel aceste patru elemente au guvernat viața Noului Legământ și au organizat intersecții logice ale multor alte seturi de perspective teologice mai largi ale Noului Testament.

Structuri de nivel complex

Pe lângă tot felul de structuri teologice de nivel redus sau mediu, Noul Testament prezintă și diverse structuri teologice de nivel complex. După cum ne-am aștepta din

lecțiile anterioare despre Vechiul Testament ale acestui ciclu, cea mai complexă și cuprinzătoare structură teologică a Noului Testament este Împărăția lui Dumnezeu, privirea de ansamblu a Bibliei asupra scopului istoriei, acela de a transforma pământul dintr-un loc alterat din cauza păcatului într-un loc al prezenței și domniei glorioase a lui Dumnezeu. Să schițăm câteva contururi ale acestei structuri teologice complexe din Noul Testament.

La începutul Noului Testament, Ioan Botezătorul și Isus anunțau că Împărăția lui Dumnezeu este aproape. Isus a predicat și a învățat referindu-se în mod constant la Împărăția lui Dumnezeu. De fapt, mesajul Evangheliei lui Isus este adesea numit „vestea bună a Împărăției”. După cum citim în pasaje precum Matei 4:23, 9:35, 24:14, dar și în Luca 4:43, 8:1, 16:16 sau Fapte 8:12.

Alături de autorii Vechiului Testament, Isus și autorii Noului Testament au crezut că, încă de la început, scopul istoriei a fost glorificarea lui Dumnezeu prin stabilirea Împărăției Sale peste întreg pământul rezultată din slujirea „chipurilor” Sale sfinte. Erau convinși că lucrarea lui Dumnezeu, la prima venire a lui Hristos, a reprezentat începutul etapei finale a Împărăției lui Dumnezeu pe întreg pământul și că, în final, întreg pământul se va transforma în Împărăția lui Dumnezeu la revenirea lui Hristos, cel mai proeminent „chip” sfânt. Citim despre această speranță, în Apocalipsa 11:15:

**Împărăția lumii a trecut în mâinile Domnului nostru și ale Hristosului
Său și El va împărăți în vecii vecilor. (Apocalipsa 11:15)**

După cum vom vedea mai târziu, teologia Împărăției lui Dumnezeu ia în considerare fiecare aspect al teologiei Noului Testament. Sistemul coerent al întregului Nou Testament poate fi adunat sub rubrica sosirii Împărăției lui Dumnezeu pe pământ prin Hristos.

Vedem, deci, că teologia biblică a Noului Testament este foarte asemănătoare cu cea a Vechiului Testament, atât prin focalizarea pe revelarea lucrărilor și a cuvântului, cât și prin identificarea structurilor teologice. Dar, în ciuda acestor asemănări, trebuie să fim conștienți de existența unui contrast major între acestea: felul în care teologii biblici ai Noului Testament au folosit dezvoltările diacronice.

DEZVOLTĂRI DIACRONICE

Vom privi la acest aspect al teologiei biblice, abordând trei probleme. Mai întâi caracterul diacronic al teologiei Noului Testament, apoi obstacolele întâlnite în studiul diacronic al Noului Testament și, în fine, o direcție nouă pe care teologii biblici ai Noului Testament au evidențiat-o în locul analizei diacronice. Să abordăm mai întâi caracterul diacronic al dezvoltărilor teologice în Noul Testament.

Caracterul Diacronic

În lecția anterioară, am văzut că s-a acordat o mare atenție felului în care teologia Vechiului Testament s-a dezvoltat odată cu trecerea timpului. De fiecare dată când Dumnezeu S-a revelat în istorie prin lucrări sau cuvinte, într-un fel sau altul, noile revelații au reconfigurat structurile teologice existente.

Același lucru este valabil și pentru istoria Noului Testament. Pe parcursul istoriei Noului Testament, structurile teologice au trecut prin schimbări diacronice. De exemplu, la sfârșitul perioadei Vechiului Testament, cuvântul lui Dumnezeu prin profeți a arătat înainte spre binecuvântările lui Dumnezeu date lui Israel la întoarcerea din exil. Când Hristos a venit, aceste preocupări teologice post-exilice s-au deplasat spre înțelegerea modului în care Dumnezeu a început să reverse aceste binecuvântări prin Hristos. Lucrarea lui Hristos pe pământ a adus nădejdea iertării veșnice de păcate prin răstignirea Sa; El a garantat nădejdea Vechiului Testament în învierea la o nouă viață prin învierea Sa, iar înălțarea Sa la cer a adus revărsarea Duhului Sfânt proorocit de profeții Vechiului Testament. În plus, pe măsură ce apostolii au continuat lucrarea lui Hristos, nădejdea Vechiului Testament de extindere a harului lui Dumnezeu la Neamuri după exil a devenit realitate prin răspândirea Evangheliei. Desigur, prevestirile Noului Testament despre întoarcerea glorioasă a lui Hristos au arătat către ziua când nădejdea Vechiului Testament într-o creație cu totul nouă se va împlini în Hristos.

Obstacole

Evoluțiile teologice diacronice ca aceasta apar în perioada Noului Testament, dar istoria nou-testamentară prezintă cel puțin trei obstacole majore în calea unei analize diacronice extinse. În primul rând, prin comparație cu Vechiul Testament, Noul Testament acoperă o perioadă istorică foarte scurtă. Comparați lungimea istoriei Vechiului și a Noului Testament. Fără să punem la socoteală zilele preistoriei, din primele unsprezece capitole ale Genezei, Vechiul Testament se întinde pe o perioadă de 1600 de ani de istorie, de la Avraam, care a trăit în jurul anului 2000 î.H., până la ultimul profet, care și-a făcut lucrarea în jurul anului 400 î.H. Prin comparație, istoria Noului Testament este foarte scurtă. Reprezentând doar în jur de 100 de ani. Deși Noul Testament introduce cele mai importante dezvoltări diacronice ale istoriei de până atunci - lucrarea lui Isus pe pământ - el nu acoperă o perioadă istorică suficient de lungă, în care să poată avea loc dezvoltări diacronice majore.

În al doilea rând, cele mai multe situații din Noul Testament se aseamănă foarte mult între ele. Prin contrast, Vechiul Testament prezintă o mare varietate de împrejurări în istoria sa. În perioada patriarhală, poporul lui Dumnezeu era doar o familie semi-nomadică din Canaan. Apoi au ajuns sclavi în Egipt. Și ulterior s-au format ca o națiune nouă sub conducerea lui Moise. După aceasta, au cucerit Canaanul în perioada judecătorilor. Circumstanțele s-au schimbat din nou când monarhia primară a lui Israel a dus națiunea spre un imperiu splendid și, din nou, atunci când împărații ce au urmat au oscilat între ascultare și rebeliune. Situația lor s-a înrăutățit atunci când Dumnezeu i-a

trimis în exil. Și s-a îmbunătățit când El a început să restaureze împărăția prin aceia care s-au întors din exil în Țara Promisă.

Pe măsură ce poporul lui Dumnezeu a trecut prin aceste diverse împrejurări, El a lucrat și le-a vorbit în feluri corespunzătoare situațiilor lor, adaptându-se la nevoile lor. Aceste adaptări diacronice la situațiile poporului Israel au dus la o mare diversitate în dezvoltări teologice ale Vechiului Testament.

Prin comparație, în istoria Noului Testament, circumstanțele prin care a trecut poporul lui Dumnezeu au suportat foarte puține schimbări. Chiar dacă nu au rămas chiar aceleași. Isus, apostolii și Biserica au avut de a face cu categorii diferite de oameni și situații diferite, iar revelațiile lui Dumnezeu au ținut cont de toate acestea. Totuși, în această perioadă de istorie, primii creștini nu s-au confruntat cu același tip de schimbări extreme, ce au avut loc cu poporul lui Dumnezeu în Vechiul Testament. În Noul Testament, creștinii au fost în mod constant marginalizați și persecutați. Nu au experimentat perioade de bogăție extraordinară și sărăcie teribilă. Nu au migrat masiv dintr-un loc în altul. Și nici nu au experimentat perioade de ascultare și neascultare la o scară extinsă. Prin urmare, revelațiile lui Dumnezeu consemnate în Noul Testament nu găzduiesc o largă varietate de circumstanțe asemenea celor din Vechiul Testament. Această stabilitate a făcut ca dezvoltările diacronice să fie mai puțin semnificative în teologia Noului Testament.

În al treilea rând, spre deosebire de Vechiul Testament, Noul Testament are doar un singur legământ divin. După cum am văzut, legămintele în Vechiul Testament au semnalat schimbări epocale majore în teologie. Legămintele cu Adam, Noe, Avraam, Moise și David erau destul de diferite între ele. Prin urmare, au avut loc schimbări teologice foarte importante pe măsură ce istoria a avansat de-a lungul perioadei fiecărui legământ.

Noul Testament, pe de altă parte, reprezintă un singur legământ, Noul Legământ în Hristos. Acesta a început să se dezvăluie în istoria Noului Testament de la prima venire a lui Hristos și continuă în istoria Bisericii. Acest întreg interval istoric a fost caracterizat de dinamica bunăvoinței divine, a loialității umane și de consecințele binecuvântărilor și blestemelor unui singur legământ. Lipsa mai multor legăminte în Noul Testament a diminuat semnificația dezvoltărilor diacronice.

O nouă direcție

Deoarece schimbările diacronice din istoria Noului Testament nu au fost atât de dramatice precum cele din Vechiul Testament, teologii biblici și-au îndreptat atenția într-o nouă direcție. În loc să se concentreze asupra unor perioade istorice diferite, au înclinat spre a aborda întreaga perioadă a Noului Testament ca un întreg.

Dar, cum am spus, există și dezvoltări diacronice în Noul Testament. Între lucrarea lui Isus pe pământ, istoria Bisericii și revenirea lui Hristos în glorie există schimbări importante. Chiar și în aceste condiții, este corect să spunem că Noul Testament tinde să trateze aceste dezvoltări ca un întreg unificat, ca parte a unei singure imagini a lui Hristos și a lucrării Sale. De exemplu, Evangheliile nu vorbesc numai despre viața lui Isus, ci fac referire adesea și la slujire permanentă a Bisericii după înălțarea lui Isus, precum și la revenirea Lui în glorie. Cartea Faptele Apostolilor și

epistolele nu relatează doar evenimente după lucrarea pământească a lui Isus, ci se referă în urmă la viața lui Isus și anticipează revenirea Sa. Apocalipsa nu vorbește doar despre revenirea lui Isus, ci amintește și despre viața Sa pe pământ și despre istoria Bisericii de după înălțare.

Unitatea teologică creată de scurta istorică a Noului Testament, circumstanțele uniforme și existența unui singur legământ fac dificil un studiu diacronic extins. Astfel, teologii biblici și-au mutat în cea mai mare parte atenția într-o nouă direcție. În loc să împartă istoria revelațiilor lucrărilor și cuvântului lui Dumnezeu în Noul Testament în segmente mici, ei s-au concentrat asupra felului în care diferiți autori ai cărților Noului Testament au oferit perspective diferite ale întregii perioade.

De fapt, Noul Testament ne prezintă multe perspective teologice diferite ale întregii istorii a acestei perioade. Să luăm, de exemplu, faptul că istoria vieții lui Isus este descrisă în patru feluri diferite de către patru autori: Matei, Marcu, Luca și Ioan. Deși cei patru nu se contrazic, cărțile lor oferă perspective foarte diferite asupra evenimentelor istorice din viața lui Hristos. Reprezentând, de fapt, patru perspective teologice diferite. Același lucru se poate spune despre cartea Faptele Apostolilor, despre epistolele lui Pavel, Petru, Iacov, Ioan și Iuda, precum și despre cărțile Evrei și Apocalipsa. Toate aceste scrieri prezintă perspective teologice diferite asupra întregii revelații a Noului Testament. Aceste porțiuni ale Noului Testament nu se contrazic, ci prezintă vocabular, categorii și accente teologice diferite.

Din acest motiv, teologii biblici ai Noului Testament și-au îndreptat disciplina într-o direcție care s-a dovedit a fi foarte roditoare. Ei au comparat felul în care diferiți autori ai cărților Noului Testament au oferit moduri distincte de înțelegere teologică a perioadei istorice ce se întinde de la viața lui Hristos pe pământ și până la revenirea Sa. Ei pun întrebări de genul: Cum a interpretat Pavel lucrările mărețe ale lui Dumnezeu în istoria Noului Testament? Cum au făcut Luca și Ioan acest lucru? Care sunt diferențele între prezentările lor? Ce au avut comun în modul lor de a vedea lucrurile? Această direcție i-a condus pe teologii biblici ai Noului Testament la multe observații importante.

Acum că avem o orientare generală în ce privește contururile teologiei Noului Testament, trebuie să ne îndreptăm către a doua temă principală a lecției noastre, dezvoltări în escatologie, adică învățătura biblică despre zilele din urmă. După cum vom vedea, nici un alt subiect nu este așa de central în modurile prin care teologii biblici au abordat teologia Noului Testament. Pentru a pricepe de ce teologia biblică a pus un astfel de accent, trebuie să înțelegem felul în care perspectiva nou-testamentară asupra zilelor din urmă decurge din punctele de vedere anterioare.

DEZVOLTĂRI ÎN ESCATOLOGIE

Vom discuta pe trei direcții. Întâi vom stabili cadrul general al discuției, folosind escatologia tradițională, adică felul în care această temă a fost abordată în teologia sistematică. Apoi vom cerceta escatologia Vechiului Testament pentru a vedea dezvoltarea perspectivelor legate de zilele din urmă. În fine, vom analiza perspectivele

escatologice ale perioadei timpurii a Noului Testament. Să începem cu o privire asupra escatologiei în teologia sistematică tradițională.

ESCATOLOGIA TRADIȚIONALĂ

Termenul „escatologie” derivă de la adjectivul grecesc pentru eschatos care, de obicei, este tradus cu „ultim”, „final” sau „sfârșit”. Cuvântul apare de aproximativ cincizeci și două de ori în Noul Testament, precum și în Septuaginta, traducerea greacă antică a Vechiului Testament. În Noul Testament, termenul eschatos se referă de cel puțin cincisprezece ori la „ultimele zile”, „lucrurile de pe urmă” sau „sfârșitul vremurilor”. Deci, escatologia este un termen teologic tehnic, care descrie „doctrina ultimelor zile, a lucrurilor de pe urmă sau a sfârșitului vremurilor”.

De-a lungul secolelor, escatologia a reprezentat o categorie majoră în teologia sistematică tradițională. Sistematicienii au împărțit în general învățăturile Scripturii în cinci categorii majore: teologia propriu-zisă, antropologia, soteriologia, eclesiologia și escatologia. În teologia sistematică, precum și în multe mărturisiri de credință și crezuri, escatologia este ultima temă majoră, deoarece se focalizează mai ales pe viitor, mai precis pe evenimente asociate cu revenirea lui Hristos.

De-a lungul secolelor, cei mai mulți creștini au înțeles că Biblia este foarte clară în ceea ce privește anumite aspecte legate de sfârșitul vremurilor. Fiind cu totul de acord asupra unor aspecte de bază, precum revenirea glorioasă a lui Hristos, învierea trupului și judecata finală ce va conduce la condamnarea celor pierduți și viața veșnică pentru cei ce sunt ai lui Hristos. Dar, dincolo de aceste învățături de bază, discuțiile tradiționale privind escatologia au dus la diviziuni clare între credincioși. Să luăm, de exemplu, chestiunea mileniului, care este centrală în interpretarea capitolului 20 din Apocalipsa, proorocia lui Ioan despre domnia lui Hristos pe pământ timp de 1000 de ani. Credincioșii devotați au interpretat aceasta în diverse feluri de-a lungul secolelor. Se referă acest capitol în mod literal la o domnie de 1000 de ani sau nu? Va fi precedat acest mileniu de anumite semne identificabile? A început deja? Urmașii bine documentați ai lui Hristos au răspuns la aceste întrebări în diverse feluri. Ei au urmat direcții multiple în escatologie, deoarece învățătura biblică referitoare la acest gen de lucruri nu este clară.

Aici este locul unde teologia biblică a Noului Testament deține un potențial ridicat. Teologii biblici au abordat escatologia în feluri în care au despiciat în mai multe feluri firul polemicilor tradiționale. Ei au introdus strategii noi și au adus perspective noi în interpretările tradiționale ale escatologiei. Lucru care a dus mulți creștini de toate orientările escatologice la o mai mare unitate.

Pentru a înțelege felul în care au înțeles teologii biblici ai Noului Testament zilele din urmă, dincolo de abordarea tradițională, trebuie să ne familiarizăm cu contextul escatologiei Vechiului Testament.

VECHIUL TESTAMENT

După cum am văzut în acest ciclu de lecții, atunci când Dumnezeu S-a descoperit prin revelarea lucrărilor și a cuvântului Său, a produs dezvoltări în teologie. Nici escatologia, învățătura Bibliei despre zilele din urmă, n-a rămas imună la astfel de dezvoltări diacronice. Ca și în cazul altor subiecte, învățăturile Vechiului Testament despre zilele din urmă s-au dezvoltat semnificativ în timp. Aceste dezvoltări diacronice vechi-testamentare reprezintă cadrul descoperirilor escatologiei în Noul Testament realizate de teologii biblici ai acestuia.

În această secțiune, vom discuta pe scurt despre modul în care s-a dezvoltat escatologia de-a lungul administrărilor prin legământele majore din Vechiul Testament, pe care le-am studiat în această serie. Începând cu legământul cu Adam și trecând cronologic prin cele cu Noe, Avraam, Moise și David. Fiecare din aceste etape au contribuit cu elemente esențiale la escatologia Vechiului Testament.

Adam

Chiar la începutul istoriei biblice, Dumnezeu a revelat două elemente esențiale ale escatologiei Vechiului Testament. Primul dintre acestea este implicit în creația însăși. Omul a fost creat ca chip al lui Dumnezeu și chemat să funcționeze ca preot al Lui împărătesc, să umple pământul și să-l supună. Prin aceste aspecte ale creației, Dumnezeu a revelat faptul că scopul Său pentru istorie este ca întreg pământul să fie un loc în care slava lui să locuiască în mijlocul poporului Său.

Când Adam și Eva au păcătuit și blestemul a căzut peste ei, Dumnezeu a revelat al doilea element esențial din escatologia Vechiului Testament: începând cu acel moment, vor exista două categorii de oameni în competiție pentru controlul asupra lumii. Geneza 3:15 spune că sămânța femeii și sămânța șarpelui vor lupta pentru controlul asupra lumii. Sămânța femeii sunt cei care vor rămâne credincioși lui Dumnezeu, în timp ce sămânța șarpelui sunt cei ce vor urma căile lui Satan. Până la sfârșitul vremurilor, aceste două categorii vor fi în război pentru controlul asupra lumii. Dar Dumnezeu a promis că victoria va fi în final a Lui și a seminței credincioase a femeii.

Cunoscând acum cele două elemente introduse în vremea lui Adam, să trecem la legământul cu Noe.

Noe

După potopul global din capitolul 7 Geneza, Dumnezeu face un legământ cu Noe. Prin care asigura stabilitatea naturii, astfel încât omenirea nu mai trebuia să se teamă de anihilare în urmărirea planului lui Dumnezeu pentru lume. În Geneza 8:22, Dumnezeu spune că anotimpurile, ziua și noaptea vor ține „cât va fi pământul”. Prin această promisiune, El asigură „sămânța credincioasă a femeii” că va avea mediul natural necesar pentru a atinge obiectivul lui Dumnezeu pentru ei. Pământul, care a fost blestemat prin căderea în păcat, nu va prevala împotriva lor. Și, de fapt, stabilitatea acordată prin

legământul lui Noe va continua până când va fi atins obiectivul istoriei. În acel moment, va intra în funcțiune un nou legământ pentru natură.

Cunoscând acum viziunea de bază privitoare la sfârșitul istoriei dată în vremea legămintelor universale cu Adam și Noe, să ne îndreptăm către dezvoltările diacronice majore din escatologia Vechiului Testament, ce au avut loc în vremea lui Avraam, primul cu care Dumnezeu a făcut un legământ național.

Avraam

Legământul lui Dumnezeu cu Avraam este redat în capitolele 15 și 17 din Geneza. Dar tema legământului este introdusă chiar mai devreme, în Geneza 12:1-3. În aceste versete, Dumnezeu îl alege pe Avraam dintre toate familiile pământului să fie cel prin care Își va împlini promisiunile făcute lui Adam și Noe. Bindecuvântarea dată lui Avraam și familiei sale avea să ajungă la restul lumii prin intermediul lor. De fapt, Dumnezeu a promis biruința lui Israel, la scară mică, în îndeplinirea chemării date lui Adam și Evei, în Eden. De aceea, escatologia Vechiului Testament se restrânge focalizându-se pe Avraam și familia sa. Scopul final al istoriei va fi prezentat în toată lumea prin ei.

Moise

În continuare, putem discuta și despre al doilea legământ pe care l-a făcut Dumnezeu cu Israel, legământul cu Moise. În vremea lui Moise, escatologia Vechiului Testament s-a dezvoltat și mai mult. Dezvoltările diacronice ale escatologiei din vremea legământului cu Moise sunt destul de complexe. Așa că le vom studia în două etape: prima, blestemul exilului și a doua, bindecuvântarea restaurării din exil.

După cum am văzut, legământul lui Moise vizează legea lui Dumnezeu ca ghid pentru slujirea specială a lui Israel de a răspândi Împărăția în toată lumea. Izraeliții aveau să primească multe bindecuvântări dacă ascultau de Legea lui Moise, dar erau și amenințați de multe blesteme dacă se depărtau de ea. De fapt, în multe pasaje, Moise anticipează faptul că generațiile viitoare ale lui Israel se vor depărta de căile lui Dumnezeu. Îi avertizează cu privire la multe consecințe grave ale neascultării, dar cea mai mare amenințare împotriva încălcării flagrante, continue a Legii lui Dumnezeu este exilul națiunii din Țara Promisă. Iată ce spune Moise în Deuteronomul 4:27-28:

Domnul vă va împrăștia printre popoare și nu veți rămâne decât un mic număr în mijlocul neamurilor unde vă va duce Domnul și acolo veți sluji unor dumnezei, care sunt o lucrare făcută de mâini omenești, de lemn și de piatră, care nu pot nici să vadă, nici să audă, nici să mănânce, nici să miroasă. (Deuteronomul 4:27-28)

Amenințarea lui Israel cu exilul nu era doar o perspectivă teribilă pentru izraeliți, ci pentru întreaga lume. Amintiți-vă că, din vremea lui Avraam, scopul lui Dumnezeu pentru istorie trebuia să fie realizat prin Israel. Exilul ducea la scăderea substanțială a

numărului izraeliților și la scoaterea acestora din țara lor, făcând astfel promisiunea lui Avraam și chemarea pentru Adam și Eva mult mai dificile de îndeplinit.

Cu aceste ramificații negative ale exilului în minte, să trecem la tema restaurării din exil pe care Dumnezeu a promis-o prin Moise. Din fericire, Moise spune clar că, în ciuda viitorului exil al lui Israel, Dumnezeu nu va înceta să-i considere poporul Său ales. În Deuteronomul 4:30-31, Dumnezeu promite că, dacă Israel se va căi de păcatele sale și se va întoarce la Dumnezeu, ascultându-L cu credincioșie, îi va asculta și îi va aduce înapoi în țara lor. Mai mult, în Deuteronomul 30:5, Dumnezeu promite că, în momentul restaurării lor, îi va face mai numeroși și mai prosperi decât înainte.

O caracteristică cheie a escatologiei din vremea lui Moise este felul în care este descrisă vremea de pocăință și restaurarea Israelului în țară. Iată ce spune, în Deuteronomul 4:30:

[D]upă ce ți se vor întâmpla toate aceste lucruri în strâmtorarea ta, în zilele din urmă, te vei întoarce la Domnul Dumnezeuul tău și vei asculta glasul Lui; (Deuteronomul 4:30)

Afirmația lui Moise este esențială pentru dezvoltările diacronice ale escatologiei Vechiului Testament, pentru că Moise folosește terminologia tradusă aici cu „zilele din urmă”. Această frază este tradusă în Septuaginta, Vechiul Testament în greacă, prin termenul eschatos și caracterizează momentul întoarcerii glorioase a lui Israel din exil. Cuvintele alese aici de Moise au devenit temelia pe care profeții Vechiului Testament și autorii Noului Testament au folosit-o pentru a descrie ultima etapă a istoriei lumii ca „zilele din urmă”, „vremurile de pe urmă” sau „eschaton”. Începând cu acest moment, întoarcerea lui Israel din exil a jucat un rol crucial în învățătura Bibliei despre escatologie.

David

Suntem în măsură să trecem acum la dezvoltările escatologiei ce au avut loc în perioada legământului cu David. Dezvoltările din această perioadă au fost și ele relativ complexe. De aceea, le vom studia în trei etape: prima, zilele monarhiei unite, a doua, vremea profeților timpurii în Israel și a treia, zilele profeților târzii ai lui Israel. Să vedem mai întâi felul în care revelațiile lui Dumnezeu au transformat escatologia în vremea monarhiei unite a lui Israel.

După cum am văzut în această serie, legământul lui Dumnezeu cu David s-a concentrat în special pe întemeierea familiei lui ca dinastie permanentă în Israel. În cadrul acestui legământ, urmașii lui David și Ierusalimul cu templul său, au jucat un rol central în toată teologia lui Israel, inclusiv în înțelegerea vremurilor din urmă. Începând cu acest moment, sfârșitul istoriei este legat de succesul casei regale a lui David, domnind la Ierusalim. De fapt, în Psalmul 72:8-11, găsim spunându-se că un viitor fiu al lui David va domni peste întreg pământul.

El va stăpâni de la o mare la alta, și de la Râu până la marginile pământului. Locuitorii pustiului își vor pleca genunchiul înaintea lui,

și vrăjmașii vor linge țărâna. Împărații Tarsisului și ai ostroavelor vor plăti biruri, împărații Sebei și Sabei vor aduce daruri. Da, toți împărații se vor închina înaintea lui, toate neamurile îi vor sluji. (Psalm 72:8-11)

Viziunea despre viitor continuă, în Psalmul 72:17-19.

Numele lui va dăinui pe vecie: cât soarele îi va ține numele. Cu el se vor binecuvânta unii pe alții, și toate neamurile îl vor numi fericit. Binecuvântat să fie Domnul Dumnezeu lui Israel, singurul care face minuni! Binecuvântat să fie în veci slăvitul Lui Nume! Tot pământul să se umple de slava Lui! Amin! Amin! (Psalm 72:17-19)

Începând cu acest moment, sfârșitul istoriei este legat de succesul casei regale a lui David, domnind din Ierusalim peste întreaga lume.

Să privim, în continuare, la cuvintele profeților timpurii ai lui Israel. Profeții timpurii ai lui Israel au aplicat dinamica legământului lui Moise la legământul monarhiei davidice. Ei explică și mai bine în ce fel condiția casei davidice se relaționează la zilele din urmă. Profeții timpurii i-au avertizat pe fiii necredincioși ai lui David că Dumnezeu nu va tolera încălcarea flagrantă a legii Sale și că era gata va trimite întregul popor în exil. Aceste avertismente în cele din urmă au fost împlinite odată cu căderea Ierusalimului sub babilonieni, în 587 sau 586 î.Hr.

Dar, pentru a asigura pe Israel că mai există speranță, profeții timpurii au amintit legătura făcută de Moise între minunile ce vor avea loc în zilele din urmă și întoarcerea lui Israel din exil. Ei au declarat că, la restaurarea lui Israel din exil, un fiu măreț al lui David în orașul Său capitală, Ierusalimul, va deveni caracterul central al unei noi orânduiri. Iată ce spune profetul Amos, în 9:11-12:

În vremea aceea voi ridica din căderea lui cortul lui David, îi voi drege spărturile, îi voi ridica dărâmăturile și-l voi zidi iarăși cum era odinioară, ca să stăpânească rămășița Edomului și toate neamurile peste care a fost chemat Numele Meu. (Amos 9:11-12)

În același ton, Isaia scrie următoarele în 2:2:

Se va întâmpla în scurgerea vremurilor că muntele Casei Domnului va fi întemeiat ca cel mai înalt munte; se va înălța deasupra dealurilor, și toate neamurile se vor îngrămădi spre el. (Isaia 2:2)

Amos scrie că „cortul” lui David va fi restaurat pentru ca toate națiunile pământului să poarte numele Domnului și Isaia spune că „în scurgerea vremurilor”, adică în zilele de după exil, Ierusalimul va deveni cel mai măreț oraș de pe pământ și oameni din toate națiunile se vor îngrămădi la el pentru a fi mântuiți. Cu astfel de speranțe în slava casei lui David și în Ierusalimul de după exil, nu e de mirare că profetul Ieremia asigură pe Israel că vremea exilului va dura doar șaptezeci de ani. În Ieremia 25:11 și 29:10, profetul vorbește despre șaptezeci de ani de exil - un mod obișnuit în lumea antică

de a vorbi despre o vreme a judecării divine. Ieremia și alți profeți timpurii au anunțat adesea că, în zilele din urmă, când poporul lui Dumnezeu se va întoarce din exil, slava casei lui David și a Ierusalimului se va întinde peste tot pământul.

Pornind de la lucrările profeților timpurii ai lui Israel, Dumnezeu revelează prin proorocii târzii și alte dezvoltări diacronice în escatologie. Implicarea Lui în istorie a adus cel puțin două schimbări majore în concepul Vechiului Testament privitoare la zilele din urmă. Pe de-o parte, vremea exilului lui Israel s-a prelungit, pentru că ei nu s-au căit de păcatele lor. În capitolul 9 din cartea sa, Daniel relatează că, în timpul exilului, citea profețiile lui Ieremia despre cei șaptezeci de ani de exil, dar s-a văzut nevoit să admită că izraeliții din exil nu se căiseră încă de păcatele lor. Cu toate acestea, îi cere lui Dumnezeu să aducă pe Israel în țara sa și să restaureze Ierusalimul. După cum citim mai târziu în Daniel, capitolul 9, îngerul Gabriel aduce lui Daniel răspunsul lui Dumnezeu. Exilul lui Israel nu se va sfârși când a spus Ieremia. Pentru că poporul lui Dumnezeu nu s-a pocăit, ci va fi prelungit de șapte ori mai mult decât fusese inițial, la șaptezeci de săptămâni de ani. Așa cum stabilise Dumnezeu anterior în Leviticul 26, El avea să răspundă în continuare la păcat cu un blestem de șapte ori mai mare. Cu alte cuvinte, Daniel a înțeles că Dumnezeu a amânat restaurarea glorioasă a lui Israel cu aproximativ 490 de ani.

Pe de altă parte, profeții târzii au revelat și ei că Dumnezeu a arătat o mare îndurare față de poporul Său când le-a dat ocazia să-și scurteze perioada de exil. În anul 539 î.Hr., Dumnezeu a împlinit cuvântul său prin Ieremia într-un mod neașteptat. A făcut ca victoriosul împărat persan Cyrus să-i elibereze pe izraeliți, ca să meargă să construiască templul lui Dumnezeu, la Ierusalim. În acea vreme, un mic număr de izraeliți s-au întors în Țara Promisă sub conducerea lui Zorobabel, un urmaș al lui David.

Profeții Hagai și Zaharia, precum și autorii cărților Cronici au încurajat acest mic grup de repatriați să înainteze în binecuvântările lui Dumnezeu, reconstruind Ierusalimul. Dar, din nefericire, în vremea lui Ezra și Neemia, comunitatea restaurată a călcat flagrant legea lui Dumnezeu, încă o dată. Ca urmare, profetul Maleahi anunță că începutul nădejilor escatologice glorioase era amânat pentru o dată într-un viitor îndepărtat, tot așa cum îi fusese descoperit și lui Daniel, înaintea lui. Vechiul Testament se încheie cu această tristă amânare al veacului escatologic.

Vedem, deci, că escatologia Vechiului Testament s-a dezvoltat diacronic. Începe cu forma embrională, în zilele lui Adam, și este rafinat și mai bine în vremea lui Noe. În vremea lui Avraam, binecuvântarea lui Israel pentru întreaga lume devine mijlocul prin care Dumnezeu are să ducă istoria spre finalul ei. Moise face legătura între această speranță și întoarcerea glorioasă a lui Israel din exil. Legământul cu David întemeiază dinastia acestuia și Ierusalimul ca centru al acestor zile din urmă, glorioase de după exil. Și, deși, a fost o scurtă perioadă de speranță, la întoarcerea unui număr de izraeliți din Babilon, răzvrătirea continuă a lui Israel a făcut ca Vechiul Testament să se încheie cu amânarea speranței eschaton-ului pentru un viitor îndepărtat.

Înțelegând acum dezvoltările diacronice ale escatologiei din Vechiul Testament, putem să vedem cum s-a dezvoltat doctrina zilelor de pe urmă, în vremea Noului Testament.

ESCATOLOGIA CREȘTINĂ TIMPURIE

Ne vom ocupa de două aspecte. Primul, perspectivele pe care le aveau majoritatea evreilor din primul secol asupra zilelor de pe urmă, și apoi revizuirea dramatică a escatologiei din vremea lucrărilor lui Ioan Botezătorul și Isus Hristos.

Iudaismul primului secol

Concepțiile majorității evreilor din Palestina primului secol asupra zilelor de pe urmă erau asemănătoare celor din Vechiul Testament. Așa cum profetise Daniel, Israel suferise sub tirania altor neamuri timp de secole. Babilonienii, mezii și perșii, grecii și, în final, romanii au prelungit exilul lui Israel timp de sute de ani.

De-a lungul acestor secole, evreii credincioși au tânjit să vadă împlinirea nădejdelor vechi-testamentare ale restaurării și slavei lui Israel în zilele din urmă. Mulți rabini au exprimat această speranță printr-o dublă perspectivă a istoriei. Pe de-o parte, s-au referit la situația lor curentă ca la „veacul acesta”. Această perioadă a cuprins urcușurile și coborâșurile din istoria lui Israel, ce au dus la cel mai grav moment, acela al distrugerii Ierusalimului și exilului îndelungat al Israelului. Victoria aparentă a răului asupra binelui a făcut ca veacul acesta să fie caracterizat în cea mai mare parte de termeni negativi. Era o vreme de eșec, tristețe și moarte.

Pe de altă parte, mulți rabini au vorbit despre o a doua perioadă istorică, vremea gloriei viitoare a lui Israel. Au numit această perioadă „veacul viitor”. Această perioadă în istorie va fi veacul fără sfârșit, o vreme de binecuvântare a lui Israel și triumf asupra răului. În acel răstimp, Dumnezeu Își va aduna tot poporul din exil, va judeca pe cei necredincioși din Israel, va judeca pe cei răi dintre Neamuri, va glorifica Ierusalimul și împăratul său și va răspândi binecuvântările lui Avraam până la marginile pământului.

De-a lungul acestor decenii, înainte și în timpul vieții lui Isus, existau multe fracțiuni religioase printre evreii din Palestina. Aceste viziuni diferite privitoare la felul în care va avea loc tranziția de la veacul acesta la veacul viitor. Sectele apocaliptice credeau că *eschaton*-ul va veni printr-o intervenție divină neașteptată, cataclismică. Alte grupuri, deseori numiți zeloții, credeau că veacul viitor va veni atunci când evreii se vor ridica cu o armată împotriva stăpânirii romane și vor vedea ajutorul lui Dumnezeu în eforturile lor. Alte partide numite noministe, precum fariseii și saducheii, credeau că zilele din urmă vor veni doar atunci când Israel se va dovedi credincios Legii lui Moise.

Deși existau multe neînțelegeri legate de felul exact în care se va face tranziția de la veacul acesta la veacul viitor, într-un fel sau altul, cei mai mulți evrei credeau că va avea loc odată cu venirea lui Mesia, marelui fiu al lui David, promis în Vechiul Testament. Mesia ar aduce o cotitură decisivă în istoria lumii, tranziția finală de la o lume de întuneric la una de lumină, de la o lume a înfrângerii la una a biruinței, de la o lume rea la una neprihănită, de la moarte la viață.

Deși opiniile obișnuite ale evreilor din primul secol erau în general în concordanță cu învățăturile Vechiului Testament, dezvoltări diacronice majore au avut loc în escatologie prin revelațiile divine din lucrările lui Ioan Botezătorul și a lui Isus.

Ioan Botezătorul și Isus

Istoria consemnată în Evangheliile după Ioan și Marcu începe cu Ioan Botezătorul, predicând despre faptul că zilele din urmă sunt aproape. În Marcu 1:15, citim următoarele: El zicea:

„S-a împlinit vremea, și Împărăția lui Dumnezeu este aproape. Pocăiți-vă și credeți în Evanghelie.” (Marcu 1:15)

Expresia „Împărăția lui Dumnezeu” nu apare în Vechiul Testament, dar anunțul lui Ioan despre Împărăție vine din asocierea dintre domnia lui Dumnezeu și ceea ce Moise și profeții numeau „zilele din urmă”, sau sfârșitul exilului lui Israel. Iată cum vorbește Isaia despre domnia lui Dumnezeu după exil, în Isaia 52:7-10:

Dumnezeul tău împărătește!" Iată glasul străjerilor tăi răsună; ei înalță glasul și strigă toți de veselie, căci văd cu ochii lor cum Se întoarce Domnul în Sion. Domnul Își descoperă brațul Său cel sfânt înaintea tuturor neamurilor; și toate marginile pământului vor vedea mântuirea Dumnezeului nostru. (Isaia 52:7-10)

Isaia descrie întoarcerea din exil printr-o imagine a lui Dumnezeu, care-și aduce poporul înapoi în Ierusalim. Vestea bună anunțată ruinelor Ierusalimului era că: „Dumnezeul tău împărătește”. De fapt, Isaia spune că, atunci când Dumnezeu Își va restaura poporul în vremurile din urmă, El va arăta că domnește biruitor peste toate Neamurile și idoli lor.

Într-un fel, părerea lui Ioan Botezătorul legată de vremurile din urmă era foarte asemănătoare cu cea a evreilor din vremea lui. Credea că ultima etapă a istoriei, Împărăția lui Dumnezeu pe pământ, va veni printr-o acțiune rapidă și decisivă a lui Mesia, exercitând judecata împotriva păcătoșilor și revărsând binecuvântări enorme peste poporul pocăit al lui Dumnezeu. Iată lucrul acesta afirmat, în Luca 3:9:

Securea a și fost înfiptă la rădăcina pomilor: deci, orice pom care nu face rod bun este tăiat și aruncat în foc. (Luca 3:9)

Vedem aici că Ioan Botezătorul a asociat venirea Împărăției lui Dumnezeu nu numai cu binecuvântarea poporului lui Dumnezeu, ci și cu judecata vrăjmașilor Lui.

Chiar și așa, concepția lui Ioan Botezătorul despre vremurile din urmă constituie o dezvoltare foarte importantă. El merge dincolo de părerea evreilor din vremea sa, identificându-L pe Isus ca Mesia, marelui Fi al lui David, ce avea să aducă Împărăția lui Dumnezeu, a vremurilor din urmă. Dar Ioan Botezătorul avea o problemă. Deoarece lucrarea lui Isus se desfășura fără o manifestare deplină a judecăților dar și a binecuvântărilor, Ioan a început să se întrebe dacă Isus este până la urmă Mesia. În Luca 7:20, citim că își trimite doi dintre ucenici la Isus cu o întrebare:

Ioan Botezătorul ne-a trimis la Tine să Te întrebăm: „Tu ești Acela care are să vină sau să așteptăm pe altul?” (Luca 7:20)

Nici nu e de mirare că Ioan a pus această întrebare. Isus nu a făcut tot ce Vechiul Testament, evreii primului secol și chiar Ioan a anunțat că urma să facă Mesia.

Dar iată ce îi răspunde Isus lui Ioan, în Luca 7:22-23:

„Orbii văd, șchiopii umblă, leproșii sunt curățați, surzii aud, morții învie, și săracilor li se propovăduiește Evanghelia. Ferice de acela pentru care nu voi fi un prilej de poticnire.” (Luca 7:22-23)

În acest pasaj, Isus face aluzie la o serie de profeții din Isaia despre restaurarea lui Israel în zilele din urmă, după exil. Referindu-se la aceste lucruri, Isus afirmă că lucrările și cuvintele revelațiilor Sale demonstrează că este în procesul de a împlinii profețiile Vechiului Testament despre zilele din urmă.

Dar Isus îl avertizează pe Ioan și pe ceilalți să nu găsească „prilej de poticnire” în El. Și-l încurajează pe Ioan să nu-și piardă speranța, datorită felului în care împlinește profeția despre Împărăția lui Dumnezeu din zilele din urmă. Pe scurt, Isus îi spune lui Ioan: „Am împlinit suficiente așteptări legate de Împărăția lui Dumnezeu din zilele din urmă pentru ca tu să crezi că voi împlini și restul”. Prin prisma acestei lecții, cuvintele lui Isus fac aluzie la o dezvoltare diacronică majoră ce avea loc chiar atunci. Perspectiva Vechiului Testament asupra zilelor de pe urmă s-a transformat dramatic de la Adam până la Maleahi. Tot astfel, revelația lui Dumnezeu prin Isus aduce încă o transformare a escatologiei.

Isus declară că veacul viitor nu va apărea brusc, așa cum se așteptau ei. Ci *eschaton*-ul va fi împlinit pe parcursul unei perioade mai extinse. În multe din pildele Împărăției, din Matei capitolele 13-25, Isus arată că Împărăția lui Dumnezeu va veni în trei etape. Aceasta va începe la scară mică odată cu prima Sa venire, va crește pentru o perioadă nedefinită de timp și se va împlini complet doar atunci când va reveni în glorie. Lucrarea lui Isus pe pământ a inaugurat veacul viitor cu unele dintre binecuvântările și judecățile zilelor de pe urmă. Veacul viitor va continua alături de veacul acesta pentru o vreme, timp în care Hristos va domni în ceruri iar Biserica va crește. Apoi, la a doua venire a lui Hristos, veacul viitor va ajunge la desăvârșire și veacul acesta al păcatului și al morții se va sfârși.

Teologii biblici se referă la această dezvoltare escatologică în mai multe feluri. Ei o descriu ca "deja, dar nu încă", "acum, dar nu încă" și "suprapunerea veacurilor". Uneori o numesc doar "escatologia inaugurată". Indiferent de terminologie, ideea de bază e aceeași.

Profeții Vechiului Testament, evreii din primul secol și chiar Ioan Botezătorul au crezut mai mult sau mai puțin că zilele din urmă vor veni într-un singur pas istoric. Isus, de asemenea, a văzut tranziția către veacul viitor ca o ultimă etapă a istoriei, dar pentru analogie: știm cu toții că un pas de om este considerat ca fiind o singură mișcare. Dar dacă ne gândim mai bine, nu e greu să ne dăm seama că poate fi separat în cel puțin trei etape: piciorul este ridicat de la pământ, întins prin aer și apoi coborât din nou la pământ. În mod asemănător, Isus explică faptul că zilele din urmă, sau *eschaton*-ul, vor veni

treptat. El spune că acesta a fost inaugurat la prima Sa venire, va continua să crească pentru o vreme și va ajunge la desăvârșire la revenirea Sa glorioasă.

Cunoscând felul în care escatologia biblică s-a dezvoltat de la Adam până la Isus, putem acum să vedem cum au abordat teologii biblici escatologia în Noul Testament.

ESCATOLOGIA NOULUI TESTAMENT

Ca urmași ai lui Hristos, am pătruns în credința creștină cu un fond cultural modern. Toți am venit la Hristos cu opinii de viață mult diferite de ale scriitorilor Noului Testament. Din cauza acestor diferențe, adesea trebuie să ne străduim să pricepem mentalitatea, viziunea asupra lumii ce a guvernat felul în care autorii Noului Testament și-au înțeles credința. Acesta este unul din marile avantaje ale teologiei biblice. Faptul că a adus lumină asupra unor perspective de bază la care s-au referit autorii Noului Testament de nenumărate ori când și-au exprimat credința creștină.

Pentru a înțelege felul în care a abordat teologia biblică aceste chestiuni, vom studia trei probleme. Mai întâi vom aborda importanța escatologiei în Noul Testament. Apoi vom explora conceptul nou-testamentar despre Hristos, sau cristologia, ca împlinire a eschaton-ului. Și, în al treilea rând, vom vedea felul în care soteriologia Noului Testament, adică doctrina mântuirii, a fost modelată de escatologie. Să analizăm mai întâi importanța escatologiei.

IMPORTANȚA

Deși la început poate suna ca o exagerare, escatologia în trei faze a lui Isus era atât de evidentă în inimile primilor creștini, încât o găsim exprimată, explicit sau implicit, pe fiecare pagină a Noului Testament. Desigur, știm că Noul Testament atinge multe alte subiecte teoretice și practice. Dar teologii biblici au demonstrat că, într-un fel sau altul, fiecare învățătură a Noului Testament a fost modelată de perspectiva în trei faze a zilelor din urmă.

For generations the vast majority of Jews in Palestine had yearned for the Messiah to usher in the last days — the age of victory, salvation and eternal life. With the probable exception of Luke, every New Testament writer was Jewish. And each one of them, including Luke, had deeply engaged Jewish theology. As a result, the Jewish theological concern with the Messianic last days contributed in significant ways to the basic theological framework of New Testament writers.

Escatologia este foarte importantă pentru Noul Testament deoarece învățătura lui Isus despre zilele din urmă reprezintă unul dintre mijloacele cele mai importante prin care creștinii s-au separat de iudaismul primului secol. Liderii religioși evrei și în general populația iudaică s-au dezlănțuit împotriva creștinismului, tocmai datorită viziunii acestuia asupra zilelor din urmă mesianice. Creștinii credeau că Mesia a venit deja, dar într-un mod neașteptat. El a suferit și a murit de mâna evreilor și a Neamurilor, a înviat și s-a ridicat la cer, de unde domnește peste toate și va reveni într-o zi să judece întreaga

omenire, inclusiv pe cei necredincioși din Israel. Un astfel de scenariu mesianic era cu totul contrar a ceea ce credeau majoritatea evreilor în acea vreme. Din acest motiv, autorii Noului Testament erau foarte preocupați de escatologia în trei faze a lui Isus. Preocupare ce se reflectă în tot ceea ce au scris.

Escatologia este foarte importantă pentru Noul Testament deoarece învățătura lui Isus despre zilele din urmă reprezintă unul dintre mijloacele cele mai importante prin care creștinii s-au separat de iudaismul primului secol. Liderii religioși evrei și în general populația iudaică s-au dezlănțuit împotriva creștinismului, tocmai datorită viziunii acestuia asupra zilelor din urmă mesianice. Creștinii credeau că Mesia a venit deja, dar într-un mod neașteptat. El a suferit și a murit de mâna evreilor și a Neamurilor, a înviat și s-a ridicat la cer, de unde domnește peste toate și va reveni într-o zi să judece întreaga omenire, inclusiv pe cei necredincioși din Israel. Un astfel de scenariu mesianic era cu totul contrar a ceea ce credeau majoritatea evreilor în acea vreme. Din acest motiv, autorii Noului Testament erau foarte preocupați de escatologia în trei faze a lui Isus. Preocupare ce se reflectă în tot ceea ce au scris.

Un mod mai simplu de a vedea cât de răspândită este escatologia printre autorii Noului Testament este să observăm că vorbesc despre întreaga perioadă a Noului Testament ca despre "zilele din urmă". Mai întâi acești autorii ai Noului Testament au numit vremea lui Isus și a apostolilor "zilele din urmă", sau eschaton-ul, după cum vedem în Evrei 1:1-2.

După ce a vorbit în vechime părinților noștri prin proroci, în multe rânduri și în multe chipuri, Dumnezeu, la sfârșitul acestor zile, ne-a vorbit prin Fiul pe care L-a pus moștenitor al tuturor lucrurilor și prin care a făcut și veacurile. (Evrei 1:1-2)

Aici, autorul cărții Evrei se referă la vremea cititorilor săi ca "sfârșitul acelor zile". Când a făcut aceasta, nu a vrut să indice către un moment din viitor chiar înainte de întoarcerea lui Isus, ci s-a referit la faptul că, prin Isus, Dumnezeu a vorbit final și definitiv. Odată cu inaugurarea Împărăției de către Isus, zilele din urmă promise de Vechiul Testament au venit pe pământ.

În al doilea rând, scriitorii Noului Testament au desemnat perioada prelungită a istoriei Bisericii ca reprezentând zilele din urmă, în pasaje precum 2 Timotei 3:1-5: Să știi că în zilele din urmă vor fi vremuri grele.

Căci oamenii vor fi iubitori de sine, iubitori de bani, lăudăroși, trufași, hulitori, neascultători de părinți, nemulțumitori, fără evlavie, fără dragoste firească, neînduplecați, clevetitori, neînfrânați, neîmblânziți, neiubitori de bine, vânzători, obraznici, îngâmfați; iubitori mai mult de plăceri decât iubitori de Dumnezeu; având doar o formă de evlavie, dar tăgăduindu-i puterea. Depărtează-te de oamenii aceștia. (2 Timotei 3:1-5)

Lista păcatelor pe care Pavel le-a menționat ca fiind comise în „zilele de pe urmă” erau păcate făcute de oamenii din vremea lui, lucru despre care îl avertizează pe Timotei. Acestea au continuat să fie făptuite de-a lungul istoriei până în zilele noastre. Faptul că

Pavel nu se referea la un viitor îndepărtat reiese din îndemnul său, unde spune „să nu aveți nicio legătură cu ei”. Oamenii răi din vremurile din urmă erau un pericol pentru Timotei „deoarece „zilele din urmă” începuseră odată cu venirea lui Isus pe pământ.

În al treilea rând, autorii Noului Testament au descris desăvârșirea Împărăției la revenirea lui Hristos ca reprezentând „zilele din urmă”.

**Putem vedea aceasta, în Ioan 6:39: Și voia Celui ce M-a trimis este să nu pierd nimic din tot ce Mi-a dat El, ci să-l înviez în ziua de apoi.
(Ioan 6:39)**

Aici, Isus îi învață pe ucenici despre relația Sa cu Tatăl. Când se referă la „ziua de apoi”, El arată în viitor, la ziua ultimă, finală când va reveni în glorie, când morții vor învia și Dumnezeu va judeca întreaga lume.

Aceste pasaje și altele asemenea demonstrează că scriitorii Noului Testament au crezut că toate revelațiile lui Dumnezeu, de la venirea lui Isus pe pământ și până la revenirea Sa în glorie, au avut loc în zilele din urmă. Învățăturile lor puteau fi înțelese și urmate corect doar în cadrul escatologiei în trei faze a lui Isus.

CRISTOLOGIA

Acum putem vedea felul în care cristologia nou-testamentară, sau doctrina despre Hristos, Îl prezintă pe Isus ca împlinire a nădejdlor escatologice ale lui Israel. Ne vom ocupa de aceasta temă în două etape. Mai întâi ne vom ocupa de felul cum tratează teologia sistematică această temă a cristologiei. Și apoi vom vedea felul în care au înțeles teologii biblici acest subiect. Să vedem mai întâi cristologia în teologia sistematică.

Teologia sistematică

În teologia sistematică tradițională, cristologia se concentrează pe teme de o importanță critică în anumite perioade din istoria Bisericii. De exemplu, sistematicienii s-au concentrat pe teme precum relația dintre Hristos și celelalte persoane ale Trinității, unirea ipostatică dintre cele două naturi ale lui Hristos într-o singură persoană, natura smereniei și a înălțării lui Hristos, natura ispășirii Sale și cele trei oficii ale lui Hristos ca profet, preot și împărat. Fără îndoială, Noul Testament comunică aceste chestiuni și altele similare, care continuă să fie teme importante pentru Biserică și astăzi.

Dar teologii biblici au dus cristologia într-o direcție diferită. Ei au subliniat că autorii Noului Testament l-au prezentat mai întâi pe Hristos ca pe Cel în care și-a găsit împlinirea fiecare aspect al nădejzii Vechiului Testament.

Teologia biblică

Teologii biblici deseori arată către momentul când Isus a întâlnit pe doi dintre ucenici în drum spre Emaus pentru a ilustra importanța lui Hristos în interpretarea Vechiului Testament. În Luca 24:26-27, citim următoarele cuvinte:

**„Nu trebuia să sufere Hristosul aceste lucruri și să intre în slava Sa?”
și [Isus] a început de la Moise și de la toți prorocii și le-a tâlcuit, în
toate Scripturile, ce era cu privire la El. (Luca 24:26-27)**

Observați aici că Isus explică felul în care Vechiul Testament vorbește despre El. Îi trimite pe discipolii Săi la „Moise și toți prorocii”, la întregul Vechi Testament și le tâlcuiește „în toate Scripturile, ce era cu privire la El”. De nenumărate ori, teologii biblici au arătat că autorii Noului Testament urmează exemplul lui Isus aici, considerându-l împlinirea escatologiei din Vechiul Testament.

Noul Testament prezintă multe moduri în care Isus a împlinit profețiile despre zilele din urmă, dar împlinirea profeției nu exprima adecvat perspectiva Noului Testament despre Hristos. În schimb, trebuie să înțelegem că nădejdea escatologică a Noului Testament era concentrată în persoana lui Isus. Isus era elementul central al escatologiei Noului Testament.

Să ne reamintim discuția despre tipologia Vechiului Testament din lecția anterioară. În fiecare etapă a istoriei Vechiului Testament, persoane, instituții sau evenimente-cheie au apărut pentru a arăta obiectivele spre care Dumnezeu îndrepta istoria. Erau manifestări preliminare, prefigurări sau prototipuri a ceea ce va fi realizat în întregime la sfârșitul istoriei. Din acest motiv, pentru că Isus era Hristosul, Mesia prin care Dumnezeu a adus eschaton-ul, autorii Noului Testament vorbesc despre Hristos ca împlinire a tuturor prototipurilor prezentate în Vechiul Testament.

Pentru a da doar câteva exemple, în etapele primare ale istoriei Dumnezeu a îndreptat lumea către scopul său final, chemându-l pe Adam să stăpânească peste lume, ca preot împărătesc al Împărăției lui Dumnezeu, Isus împlinește această chemare - stăpânirea omului peste lumea toată în zilele din urmă ca mare împărat și mare preot. Dumnezeu l-a rânduit pe Noe să salveze omenirea de judecata Lui pentru a duce mai departe scopurile Împărăției lui Dumnezeu, iar Isus face aceasta odată pentru totdeauna în eschaton prin moartea și învierea Sa. Dumnezeu i-a promis lui Avraam că urmașii lui vor aduce binecuvântarea divină tuturor familiilor pământului, iar Isus înfăptuiește acest lucru în zilele din urmă prin răspândirea Evangheliei. Dumnezeu l-a ridicat pe Moise pentru a revela lui Israel Legea, iar Isus revelează ultimul Cuvânt al lui Dumnezeu în eschaton. Dumnezeu i-a spus lui David că dinastia lui va birui pe vrăjmașii lui Dumnezeu și vor domni peste întreaga lume în Numele lui Dumnezeu, iar Isus face ca acest lucru să se întâmple în zilele din urmă. Acestea sunt doar câteva exemple care ilustrează felul în care scriitorii Noului Testament au văzut în Isus împlinirea nădejdelor Vechiului Testament.

Trebuie să ne reamintim că Isus și Noul Testament explică faptul că această împlinire a așteptărilor Vechiului Testament va avea loc în trei faze sau etape: inaugurarea, continuarea și desăvârșirea Împărăției. De aceea, scriitorii Noului Testament atrag deseori atenția la diferitele moduri în care Isus împlinește nădejțile Vechiului

Testament. De exemplu, Isus începe să împlinească chemarea lui Adam de a stăpâni mai întâi în lucrarea Sa pământească. Continuă să-și extindă domnia asupra lumii chiar și acum. Și va domni peste toată creația, făcând toate lucrurile noi când va reveni în glorie.

Isus împlinește lucrarea lui Noe de salvare a omenirii pentru a-i sluji lui Dumnezeu în lucrarea Sa pe pământ, chemând bărbați și femei să se pocăiască, și a poruncit ucenicilor Lui să-i boteze. Continuă să facă aceasta și astăzi prin Biserică, chemând oameni din lumea întreagă la mântuire și să fie botezați. Isus în cele din urmă va aduce izbăvire de judecata divină când se va întoarce după mulțimea de oameni care L-au urmat cu credincioșie.

Isus este, de asemenea, împlinirea chemării lui Avraam de a fi o binecuvântare pentru întreaga lume. Mai întâi El și ucenicii au ajuns la Neamuri. Apoi continuă să facă acest lucru și azi, aducând binecuvântarea mântuirii la oameni din întreaga lume. În al treilea rând, va înfăptui acest aspect al Împărăției lui Dumnezeu când va umple noua creație cu oameni răscumpărați din orice neam și orice seminție.

Isus, de asemenea, a împlinit călăuzirea Legii lui Moise prin faptul că El și ucenicii Lui au susținut-o cu tărie și au adus o revelație nouă. Călăuzirea pe care o aduce Isus poporului Său continuă și azi prin faptul că Duhul echipează Biserica în răspândirea învățăturilor biblice până la marginile pământului. Iar când Hristos va reveni, fiecare persoană din noua creație va avea Legea lui Dumnezeu scrisă perfect în inimă.

În sfârșit, Isus a împlinit și promisiunea biruinței și a stăpânirii mondiale a casei lui David. A făcut aceasta mai întâi, biruind pe Satan prin moartea, învierea și înălțarea Sa la cer. Biserica Sa continuă să răspândească biruința spirituală peste lume prin Evanghelie. Iar când Hristos va reveni, El va judeca pe toți vrăjmașii lui Dumnezeu și va domni peste întreaga creație ca marețul fiu al lui David.

Aceste exemple ne oferă un cadru în care putem înțelege multe moduri specifice prin care autorii Noului Testament l-au evidențiat pe Hristos ca împlinirea nădejdlor Vechiului Testament. Hristos în persoană înfăptuiește pe deplin fiecare nădejde a escatologiei Vechiului Testament în cele trei etape ale zilelor din urmă.

SOTERIOLOGIA

Teologii biblici au înțeles deseori doctrina mântuirii, sau soteriologia, în feluri noi. Pentru a vedea la ce ne referim, vom aborda mai întâi soteriologia în teologia sistematică tradițională. Și apoi vom privi la felul în care teologia biblică tratează această doctrină. Să începem cu soteriologia în teologia sistematică.

Teologia sistematică

În termeni mai generali, teologia sistematică tradițională împarte doctrina mântuirii în două categorii de bază: *historia salutis*, sau istoria mântuirii, și *ordo salutis*, sau ordinea mântuirii. Istoria mântuirii se referă la căile prin care Dumnezeu a înfăptuit mântuirea în istoria obiectivă. Iar ordinea mântuirii se referă la aplicația subiectivă a mântuirii la fiecare individ în parte.

În teologia sistematică, înfăptuirea mântuirii, sau *historia salutis*, a fost mai degrabă definită în termeni restrânși ca suma a ceea ce Dumnezeu a făcut prin lucrarea lui Hristos pe pământ. Mai multă atenție a fost acordată ispășirii lui Hristos. Pentru cine a murit Hristos? De ce a murit pentru noi? Ce a înfăptuit prin moartea Sa? În ultimele decenii, s-a acordat mai multă atenție învierii lui Hristos. De ce a înviat Hristos din morți? Ce legătură este între viața Sa cea nouă și mântuirea noastră? Teologii în sistematică au vorbit, de asemenea, despre înălțarea lui Hristos, despre locul Lui pe tronul ceresc și despre felul cum sunt influențați cei ce cred în El de prezenta Sa domnie. De asemenea, ei vorbesc și despre revenirea lui Hristos în glorie, la rubrica escatologie. Dar, în afară de aceste aspecte principale, teologii în sistematică nu au acordat destulă atenție înfăptuirii obiective a mântuirii.

În schimb, și-au concentrat cea mai mare parte din atenție pe aplicarea mântuirii, sau *ordo salutis*. Această subliniere a stabilit cursul pentru cei mai mulți creștini, accentuând felul cum trebuie aplicată mântuirea în viața fiecărui individ în parte. Chiar și azi, când folosim termeni precum regenerare, pocăință, credință, justificare, sfințire și glorificare, ne gândim de obicei la aspecte specifice ale aplicării mântuirii indivizilor. În vocabularul teologic al aproape oricărei ramuri a Bisericii, regenerarea se referă la nașterea din nou pe care o experimentează oamenii când sunt mântuiți inițial. (sună ciudat) Pocăința se referă la o persoană care se întoarce din păcat la Hristos. Credința este încrederea și nădejdea unui individ în harul lui Dumnezeu în Hristos pentru mântuire. Justificarea este declarația legală a lui Dumnezeu despre persoana căreia i se atribuie neprihănirea primită doar prin instrumentul credinței. Termenul sfințire indică de obicei creșterea în sfințenie a unui individ.

Iar glorificarea este aplicarea completă a mântuirii unei persoane, răsplata vieții veșnice. Mulți dintre noi cunoaștem felul în care acestea și alte aspecte ale soteriologiei sunt discutate în teologia sistematică. Dar teologia biblică a Noului Testament analizează doctrina mântuirii dintr-un alt unghi: perspectivele care derivă din escatologia în trei faze a lui Isus.

Teologia biblică

Spre deosebire de teologii în sistematică, teologii biblici se concentrează mai mult pe înfăptuirea mântuirii, *historia salutis*. Ei au arătat că, în Noul Testament, aplicarea mântuirii fiecărui individ este întotdeauna înțeleasă în cadrul escatologiei lui Isus în trei faze - realizări istorice ale mântuirii în El.

Să ne imaginăm soteriologia Noului Testament ca aranjarea unei scene de teatru. Din punctul de vedere al teologiei biblice, înfăptuirea mântuirii în Hristos alcătuiește fundalul scenei. Acesta are trei panouri mari, reprezentând inaugurarea, continuarea și desăvârșirea zilelor din urmă. Aplicarea mântuirii unei vieți individuale este precum acțiunile unui personaj ce stă pe scenă în prim plan. Autorii Noului Testament descriu ceea ce se întâmplă atunci când un om este mântuit ca și cum cineva ar privi la scenă din trei locuri diferite din audiență. Ei văd experiența mântuirii unei persoane prin prisma celor trei panouri, reprezentând inaugurarea, continuarea și desăvârșirea zilelor din urmă.

Din primul unghi, un urmaș al lui Hristos își bazează mântuirea pe faptul că este părtaș la ceea ce a înfăptuit Hristos în vremea inaugurării zilelor de pe urmă. Din al

doilea unghi, un urmaș al lui Hristos experimentează mântuirea de-a lungul vieții sale, fiind părtaș la ceea ce înfăptuiește Hristos în etapa de continuare a zilelor de pe urmă. Din al treilea unghi, urmașii lui Hristos vor experimenta mântuirea atunci când vor fi părtași la ceea ce Hristos va înfăptui la desăvârșirea zilelor de pe urmă.

În general, este ușor de văzut că acesta este felul în care autorii Noului Testament fac legătura între înfăptuirea mântuirii și aplicarea acesteia. De exemplu, apostolul Pavel a folosit termenul mântuire în trei moduri principale. Uneori el vorbește despre aceasta din primul unghi ca ceva ce s-a întâmplat deja. De exemplu, în Romani 8:24, citim următoarele cuvinte:

Căci în nădejdea aceasta am fost mântuiți. (Romani 8:24)

Aici Pavel vorbește despre experiența noastră anterioară de regenerare prin Duhul Sfânt și stabilește un nou curs al vieții pentru că am devenit părtași la ceea ce Hristos a înfăptuit în urmă cu 2000 de ani.

Cu alte ocazii, Pavel vorbește despre mântuire din al doilea unghi ca o realitate curentă în desfășurare în experiența credinciosului. După cum spune, în 1 Corinteni 1:18:

Fiindcă propovăduirea crucii este o nebunie pentru cei ce sunt pe calea pierzării; dar pentru noi, care suntem pe calea mântuirii, este puterea lui Dumnezeu. (1 Corinteni 1:18)

Aici, Pavel vorbește despre mântuirea noastră continuă în Hristos, care se bazează foarte clar pe ceea ce a făcut Hristos în etapa inaugurală a Împărăției, dar este strâns legată de uniunea noastră cu El în lucrarea Sa cerească acum.

Alteori apostolul vorbește despre mântuire din al treilea unghi ca ceva ce este încă în viitor, ceva ce urmează să se întâmple la revenirea lui Hristos. Așa cum spune, în Romani 5:9:

Deci cu atât mai mult acum, când suntem socotiți neprihăniți, prin sângele Lui, vom fi mântuiți prin El de mânia lui Dumnezeu. (Romani 5:9)

Să considerăm un exemplu elocvent. Ultimul aspect al ordo salutis este în general cunoscut ca „glorificare”. De obicei folosim acest termen atunci când ne referim la ce se va întâmpla cu oamenii la revenirea lui Hristos. Teologii biblici au observat că, de fapt, noi reducem conceptul de glorificare în Noul Testament când îl limităm doar la ceea ce se întâmplă la desăvârșire, la întoarcerea lui Hristos. De exemplu, Pavel scrie despre glorificare în termenii tuturor celor trei faze ale zilelor de pe urmă. Mai întâi vorbește despre aceasta ca despre ceva ce s-a întâmplat deja în viața credincioșilor. Iată ce scrie el, în Romani 8:29-30:

Căci pe aceia pe care i-a cunoscut mai dinainte, i-a și hotărât mai dinainte să fie asemenea chipului Fiului Său, pentru ca El să fie Cel întâi născut dintre mai mulți frați, și pe aceia pe care i-a hotărât mai dinainte, i-a și chemat; și pe aceia pe care i-a chemat, i-a și socotit

**neprihăniți; iar pe aceia pe care i-a socotit neprihăniți, i-a și proslăvit
(Romani 8:29-30)**

Verbul tradus „a proslăvi” este *edoxasen*, formă a verbului ce indică un eveniment care a avut loc deja. Pentru că cei ce sunt în Hristos sunt părtași cu glorificarea lui Hristos prin învierea și înălțarea Sa, au primit deja o măsură de glorie. Credincioșii au fost deja proslăviți în Hristos.

În plus, Pavel arată că proslăvirea este o realitate continuă pentru cei credincioși. Experiența zilnică de trăire în uniune cu Hristos poate fi numită proslăvire. După cum spune Pavel despre el însuși și despre tovarășii săi, în 2 Corinteni 3:18:

Noi toți privim cu fața descoperită, ca într-o oglindă, slava Domnului, și suntem schimbați în același chip cu al Lui, din slavă în slavă, prin Duhul Domnului. (2 Corinteni 3:18)

Expresia de aici, *apo doxēs eis doxan*, poate fi tradusă literal prin „din slavă în slavă”. Aici, apostolul Pavel subliniază că viața creștină în slujba lui Hristos reprezintă o proslăvire crescândă a credinciosului. Și, desigur, Pavel vorbește de proslăvire ca despre ceva ce se va întâmpla în viitor.

Asemenea teologilor în sistematică, Pavel a înțeles că urmașii lui Hristos vor primi gloria finală la revenirea lui Hristos. După cum citim, în 2 Timotei 2:10:

De aceea rabd totul pentru cei aleși, pentru ca și ei să capete mântuirea care este în Isus Hristos , împreună cu slava veșnică. (2 Timotei 2:10)

În mod asemănător, teologii biblici au arătat că autorii Noului Testament au gândit atât de mult în termenii celor trei faze ale escatologiei lui Isus, încât au tratat fiecare aspect al soteriologiei într-un mod întreit.

CONCLUZIE

În această lecție, am făcut o prezentare introductivă a conturilor teologiei biblice a Noului Testament. Ne-am format o orientare de bază privitoare la această disciplină, comparând-o cu teologia biblică a Vechiului Testament. Am văzut care a fost precursorul teologiei Noului Testament în dezvoltările care au condus la învățătura lui Isus despre zilele din urmă. Și am analizat felul în care teologii biblici au tratat escatologia lui Isus în trei faze ca un cadru de reglementare pentru întreaga teologie a Noului Testament.

Teologia biblică a Noului Testament ne-a ajutat să ne dezvoltăm înțelegerea cu privire la învățăturile lui Isus și ale apostolilor în multe feluri. Dar, mai mult de atât, teologia biblică ne-a arătat cum trebuie să trăim pentru Hristos în lumina a ceea ce El a înfăptuit la prima Sa venire, cum trebuie să trăim pentru Hristos, având puterea Duhului Său în noi acum și cum trebuie să trăim în Hristos în nădejdea revenirii Sale în glorie.